

Језик данас

НОВА СЕРИЈА

ГЛАСИЛО МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КУЛТУРУ УСМЕНЕ И ПИСАНЕ РЕЧИ

САДРЖАЈ

			Норма
			Данило Алексић
			„Ажурирао сам андроид” или „Ажурирао сам андроида” 1
			Преиспитивања
			Душка Кликовац
			О где и куд(а), још једном 6
			Осветљавања
			Душко Витас
			О њојмовима дигитално и дигитализација 23
			Александра Јовановић,
			Стефан Милосављевић
			Бла, бла, бла (О форми у служби семантике и прагматики) 27
			Рада Стијовић
			Шта су сјалне греди? 36
			Пратимо новости
			Јована Димитријевић
			То је заиста кринџ (О новом англицизму у српском језику) 38
			Поводом
			Александар Милановић
			Милан Решејар, великан српске филологије, и наш дуџ 41
			Мали савети 45
			Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика 48
			Повеље Мајнице српске за негованье језичке културе 50
			Писци о језику 61

ШТА СУ СТАЛНЕ ГРУДИ?

Ево тајна бесмртника: даде Србу сталне груди,
од витештва одвикнута, у њим' лафска срца буди!
(Горски вијенац, Посвета праху оца Србије, 17–18)

Наведени Његошеви стихови посвећени су „хероју тополскоме, Карађорђеу бесмртноме”, који је, по песниковим речима, дао Србима „сталне груди” и пробудио њихова успавана „лафска срца”. Тиме је окренуо ток историје, како је написао владика Николај тумачећи ове Његошеве стихове. Учинио је да сунце, потамнело после Косова, поново обасја Србе (Велимировић 1994: 195).

Приређивачи *Горског вијенца* били су сагласни у тумачењу ових стихова, али није увек било уједначеног мишљења о томе шта значи придев *сџалан* у синтагми *сџалне гџруди*. Једни су у њему видели домаћу лексему *сџалан* и значење „постојан, чврст”, а други русизам *стальной* (пореклом од немачке речи *Stahl*) и значење „челичан, чврст као челик”.

Николај Велимировић је још 1911. године у свом делу *Религија Његошева*, у поглављу *Молишва и вишешиво*, уз овај Његошев стих ставио напомену: „Не сталне у смислу постојане груди, него сталне – челичне груди” и тиме изнео мишљење да је у питању русизам (Велимировић 1994: 195). Наш познати преводилац на немачки језик Катарина Јовановић на исти начин је тумачила порекло и значење овог придева и наведени стих превела са: „*er stahlt die Brust der Serben*” (1939).

Никола Банашевић у свом критичком издању *Горског вијенца* наводи податак да је Катарина Јовановић реч сматрала русизмом и сам објашњава стих са „дао је Србину челичне груди” (Банашевић 1973: 144–145).

Видо Латковић синтагму *сџалне гџруди* тумачи као „постојане, чврсте груди”. Он износи чињеницу да је Његош ову метафору употребљавао у истом значењу и у *Свободијади*, само користећи одомаћени турцизам *челик* (Латковић 1980: 232–233):

Треба турска бешчовјечност
да у челик наша срца,
наше *џрси* преокрене

(Свободијада, 199–201).

Михаило Стевановић у двама својим студијама о Његошевој лексици третира ову лексему као „домаћи придев *сџални*”, али не искључује могућност да би то могао бити „скривени русизам, каквих у Његошеву језику

срећемо у већем броју случајева” (СТЕВАНОВИЋ 1976: 25; 1990: 18). У *Рјечнику уз цјелокућна дјела П. П. Његоша* Стевановић и Бошковић тумаче придев *сѣтални* као русизам *стальной*, са значењем „челичан” (СТЕВАНОВИЋ, БОШКОВИЋ 1954). У двотомном *Речнику Његошевог језика*, који је урадио са својим сарадницима М. Вујанић, М. Одавићем и М. Тешићем, Стевановић не даје етимологију, али доноси значење „челичан; фиг. чврст као челик” (СТЕВАНОВИЋ 1983).

Најзад, и професор Александар Младеновић у свом критичком издању *Горског вијенца* доноси значење „челичан”. Тумачећи стих о коме је реч, каже: „тајна бесмртника је у томе што је Србину дао јаке, чврсте, *челичне* груди, што му је улио веру у себе самог, што је у тим грудима пробудио лавовско, јуначко срце” (Младеновић 2005: 12).

Дакле, из наведеног се може видети да су најкомпетентнији, најбољи познаваоци Његошевог дела придев *сѣталан* у наведеном стиху из *Горског вијенца* тумачили као русизам у значењу „челичан, одн. чврст као челик”.

Л и т е р а т у р а :

- БАНАШЕВИЋ 1973: П. П. Његош, *Горски вијенац*, критичко издање с коментаром, приредио Никола Банашевић, Београд: Српска књижевна задруга.
- БОШКОВИЋ 1954: Михаило Стевановић, Радосав Бошковић, *Рјечник уз цјелокућна дјела П. П. Његоша*, Београд: Просвета.
- ВЕЛИМИРОВИЋ 1994: Еп. Николај Велимировић, *Религија Његошева*, Подгорица: Октоих, Унирекс, Пећ: Народна библиотека „Његош”.
- ЛАТКОВИЋ 1980: Петар II Петровић Његош, *Горски вијенац*, Београд: Просвета, Цетиње: Обод.
- МЛАДЕНОВИЋ 1998: Петар II Петровић Његош, *Дјела*, критичко издање II, *Горски вијенац* (приредио Александар Младеновић), Подгорица: ЦАНУ.
- ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ 1998: *Горски вијенац – са сликама Пера Почека* (приредио Светозар Стијовић), Београд: Графокомерц.
- СТЕВАНОВИЋ 1983: Михаило Стевановић и др., *Речник језика Пејтра II Пејтровића Његоша*, Београд: САНУ, ЦАНУ, Вук Караџић, Народна књига, Обод, Просвета, Српска књижевна задруга, књ. I (А–О), књ. II (П–Ш).
- СТЕВАНОВИЋ 1976: Михаило Стевановић, *Језичка тумачења у коментарима Његошевог „Горског вијенца”*, Београд: Српска академија наука и уметности, 144.
- СТЕВАНОВИЋ 1990: *О језику „Горског вијенца”*, Београд: Српска академија наука и уметности, 254.

Рада Стијовић
Институт за српски језик САНУ, Београд
rada.stijovic@isj.sanu.ac.rs